

Nr 853

Av herr **Nelander**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 180, angående översyn av rikets indelning i borgerliga primärkommuner.*

(Lika lydande med motion nr 708 i Första kammaren)

Den av inrikesministern framlagda propositionen nr 180 om översyn av indelningen i borgerliga primärkommuner avviker i vissa delar från indelningssakkunnigas förslag. Att bestämmelser om s. k. samarbetsnämnder inom de olika kommunblocken inte kommer att lagfästas hälsas med tillfredsställelse. Kommunernas frivilliga samarbetsvilja får nu sin chans, innan ytterligare åtgärder i ärendet överväges.

Det finns emellertid ett par delfrågor, i vilka jag vill anmäla en uppfattning, som är något skiljaktig från den som kommer till uttryck i propositionen. Departementschefen förordar som en första utgångspunkt vid planeringen för kommunblocken, att de nya enheterna skall utgöras av i näringsgeografiskt hänseende sammanhängande regioner, vilket jag anser vara riktigt. Trots att departementschefen från denna utgångspunkt betraktar invånarantalet som en fråga av sekundär betydelse, förordas ändå som riktpunkt ett minimalt, som endast i undantagsfall bör kunna underskridas.

Det minsta befolkningsunderlag, varom här är fråga, skall bedömas med hänsyn till den sannolika utvecklingen fram till år 1975. I propositionen framhålls, att bedömningar i detta avseende icke kan göras med något större mått av säkerhet för en längre tidsperiod. Jag sätter i fråga, huruvida man ens för en 15-årsperiod kan göra dessa bedömningar "med något större mått av säkerhet". Jag föreslår därför att ett minsta befolkningsunderlag vid tidpunkten för planens fastställande av 8 000 i allmänhet bör godtagas. Däremot bör ett underskridande av detta minimalt i avfolkningsbygder medgivas endast om särskilda omständigheter kan åberopas.

Att fixera det önskvärda befolkningsunderlaget vid dagens folkmängdstal kan, där befolkningstalet är vikande, medföra risk för att folkmängden ganska snart sjunker under normtalet. Denna risk anser jag dock bör tagas med hänsyn till att kommunstorleken är av sekundär betydelse i förhållande till centralortsprincipen och regionsynpunkterna. Man kan också genom att vid planeringen binda sig vid den nedåtgående befolkningsutvecklingen lägga hinder i vägen för en utveckling för bygden i positiv riktning. En tätort som förkastats som huvudort torde ha rätt små möjligheter att expandera.

En något generösare tillämpning av normtalet för befolkningsunderlaget

på sätt som här föreslagits skulle bl. a. medföra en större utspridning i länen av huvudorterna. Därigenom skulle i viss mån förhindras att alltför stora landsbygdsområden tillfördes stora städer. Även med beaktande av departementschefens uppfattning, att intressegemenskap i en sådan region kan vara starkare än motsättningarna, synes det inte vara tillrådligt att i detta hänseende ta alltför djärva tag vid planeringen.

Å sidan 92 i propositionen framhåller statsrådet, att "ett medel att stärka bygdens näringsliv borde vara att samla resurserna till systematisk utbyggnad av vissa orter". I detta avseende vill man gärna framhålla vikten av att man i fråga om lokaliseringpolitiken även tar sikte på de medelstora och något mindre centralorterna. Om man i någon mån vill söka motverka landsbygdens avfolkning, kan det inte vara lyckligt att, såsom arbetsmarknadsstyrelsen synes avse, i den rådgivande lokaliseringsverksamheten huvudsakligen satsa på de större regionerna med ett befolkningsunderlag på minst 30 000 invånare (s. k. A-centra, sammanlagt ca hundratalet i hela landet). Också till B- och C-centra med minst 15 000 resp. 7 500 invånare bör givetvis företag kunna lokaliseras. Men man får inte heller glömma bort de något mindre centralorterna, om man över huvud taget skall få fram bärkraftiga kommuner.

Indelningssakkunniga hade i fråga om länsmyndigheter, som borde beredas möjlighet att deltaga i länsstyrelsernas planeringsarbete, namngivit länskolnämnden, länsbostadsnämnden, vägförvaltningen, länsarbetsnämnden, lantbruksnämnden och landstingets förvaltningsutskott. Propositionen har i detta avseende en mera diffus skrivning, utmynnande i att länsstyrelsen bör upptaga det samråd, som länsstyrelsen finner erforderligt. Beträffande landstingets förvaltningsutskott preciseras dock närmare att samråd bör ske, dock endast vid ställningstaganden, som kan leda till ändring av länsgränsen. Det samarbete som på skilda områden förekommer mellan landstingen och primärkommunerna — liksom den förtrogenhet landstingsrepresentanterna vanligtvis äger med landstingsområdets förhållanden — motiverar emellertid att samråd regelmässigt sker mellan länsstyrelsen och representanter för landstinget. En anvisning härom anser jag bör komma till klart uttryck i riksdagens beslut.

Jag hemställer därför,

att riksdagen vid sitt ställningstagande till Kungl. Maj:ts proposition nr 180 beaktar de synpunkter som ovan anförts.

Stockholm den 15 november 1961

Eric Nelander